

86

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V

Nr. 28

13

IULIE

1924

KOLOZSVARI M. KIR. GAZDASAGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

In acest număr: Un gazetar de legea veche ^{szám.} de Octavian Goga; Pro domo, poezie de Cincinat Pavelescu; Sat și oraș de Cezar Petrescu; Hambarul și cetera de Ion Gorun; Opinia publică în contra opiniei publice de Al. O. Teodoreanu; Manifestarea legionarilor cehoslovaci de P. Nemoianu; Sosește expozeul! de Alexandru Hodoș; Teroarea roșie de G. Ivanov; Gazeta rimată: Mutarea Capitalei de Geanabet Șanticler; Insemnări: Alte moravuri; Invinuiri reciproce; Conferința dela Praga; Nu știa; Ieftenirea traiului; Examenе; Blamul dlui Goga; Un comitet de salvare; Răsfoind revistele, etc. etc.

CLUJ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16
ABONAMENTUL PE UN AN 300 LEI

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

KOLOZSVÁR' M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

szám.

Un gazetar de legea veche

A fost o idee din cele mai fericite actul de pietate al ziarului „Carpații” dela Brașov, care deunăzi într'un număr festiv a comemorat ilustra figură a publicistului Aurel Mureșianu, la cincisprezece ani dela moartea lui.

Cu fostul director al *Gazetei Transilvaniei* de odinioară se evocă rostul gazetarului la noi, așa cum a fost el în vremile eroice din trecut și cum trebuie să fie astăzi în perioada constructivă a unui patrimoniu unit. Aurel Mureșianu, cu toată activitatea lui, reînvie aceste îndatoriri ale presei luptătoare pentru ideie, care era supremul razim de existență în sbuciumul unui popor primejduit. Cei patruzeci de ani de muncă la gazeta din Brașov, sunt un capital strălucit, în care se afirmă gazetarul nostru de legea veche, așa cum ne-am obișnuit să-l respectăm de-alungul frământărilor de demult și cum am dori să-l vedem astăzi în mijlocul atâtor epigoni cari au degradat o nobilă profesiune.

Viața lui Aurel Mureșianu se confundă în peripețiile ei cu lupta națională a românismului, vreme de-o jumătate de veac. Răposatul patriarh al presei din Ardeal, ale cărui articole le ceteam zilnic cu profundă venerație în tinereța noastră, avea însușirile care-l predestinau rolului de îndrumător al opiniei publice la noi. Fiu al lui Iacob Mureșianu și nepot al cântărețului care scutura lanțurile iobăgiei, el era smuls din misterele acestui pământ. Avea în sânge instinctele noastre seculare și purta în suflet moștenirea din bătrâni. Coborătorul popilor dela Rebrîșoara se găsea într'o perfectă înrudire organică cu mediul căruia se adresa, prin scrisul lui vorbea poporul însuși într'un elan de caldă spontaneitate. Pe lângă această garanție morală, publicistul, doctor la Universitatea din Viena, aducea gazetei din Brașov și-o orientare intelectuală de ordin superior. Cu-o astfel de armură, condeii lui Aurel Mureșianu s'a apropiat de problemele curente ale vieții noastre.

Decenii dearândul s'a desfășurat truda lui, nu cu sila meseriei; ci cu avântul unui apostolat. În bătăliile pe cari le da, el apăra neamul dintr'un sentiment familiar al apărării proprii și planurile pe care le urzea erau o manifestare de energie colectivă, erau încordarea de voință a noastră a tuturor.

E prea firesc, că astfel directorul de gazetă era un fel de mentor al opiniei publice, un conducător al mulțimii, un înalt sfetnic de fiecare zi. Toate faptele politice care se săvârșiau în vremea lui îi purtau pecetea individuală. Nu era comentatorul care vine în urmă, ci la cele mai multe ocazii autorul gândului inițial. În acest chip, fie-că la Viena fonda societatea „România jună“, fie-că scria articole la revistele din străinătate sau contribuia acasă la întemeierea vechiului partid național, fie-că făcea închisoare la Cluj sau compunea „memorandul“ către împărat, Aurel Mureșianu era în acțiunea permanentă a evoluției unui popor și din călmăra lui se ridica binecuvântarea cotidiană, necesară și fructificatoare ca pâinea cea de toate zilele. După o viață de fecund neastâmpăr, în care s'au împletit toate lozincele mari ale epocii, moșneagul, făcând un bilanț rezumativ al străduințelor sale, putea scrie cu drept cuvânt la jubileul de șaptezeci de ani al *Gazetei Transilvaniei* în 1907: „*Stați neclintii la postul la care v'a chemat soarta, nu așteptați dela nimeni nici mulțumire nici recunoștință, ci în bine și'n rău, în pace și'n război, țineți sus și tare steagul mântuirii poporului vostru, ca să-l vadă oștenii loviți de arma inamicului și să-l recunoască, ca să nu se risipească și să nu piardă nădejdea în isbândă*“.

Când a murit Aurel Mureșianu am înțeles cu toții, că s'a stins un focar de lumină și de idealitate și că amintirea lui în analele presei noastre va rămâne în continuu ca o justificare superioară a tagmei.

* * *

Iată un gazetar de legea veche!

Ca să vedeți reversul medaliei și să puteți judeca în deplină obiectivitate pe prototipul de moda rouă, cetiți, vă rog, „presa independentă“ pe care-o scuipă în sute de mii de exemplare pe toată suprafața țării rotativele din strada Sărindar dela București. Comparați scrisul lor cu un număr din *Gazeta* lui Mureșianu de pe vremuri. Puneți în cumpănă ce vreți: inteligență, pregătire, talent, onestitate. Veți vedea degrabă că marfa ușoară care se fabrică cu trei decenii mai târziu e lipsită de consistență, e contrafacere odioasă. Cetinește printre rânduri, veți înțelege că în locul unei apropieri de sufletul nostru, tendințele programatice sunt destrucțiunea și descurajarea. Veți căuta zadarnic în paginile bogate să se desprindă firul roșu al dragostei de țară, care anima sufletul mortului de subt Tâmpa. Ducând mai departe opera de analiză, veți lua în cercetare mai amănunțită lista acestor noi *directori* care vor să lumineze mulțimea și-atunci o serie de întrebări vor da năvală, ca să lămurească situația. De unde vine, vă veți zice, dinastia Honigmanilor, Braunșteinilor, Nadlerilor, etc. ale cărei monitoare se strigă astăzi pe Calea Victoriei?

Unde cade Rebrîșoara lor?

Ce moșteniri atavice pun în circulație numiți potentați ai tiparului, intruși pe urmele lui Aurel Mureșianu, în ale cărui articole de ziar clocotea patima bardului redeșteptării noastre? Sau, urmând indicațiile celui care s'a dus, veți întreba: la ce Universitate a învățat Albert Honigman, ce capital de inteligență pune el la bătaie și care sunt strădaniile lui pentru binele României?..

După toate aceste și multe întrebări la fel, vă veți da seama de penibila dărăpănare în care se sbate presa la noi.

În afară de progresul tehnic, scăpătarea culturală și mai ales morală, e evidentă. Directorii ziarelor de care ne poticnim noi, nu numai că nu sunt expresia țării cum erau înaintașii, ci sunt în afară de țară, sunt spuma incertă a călătorilor internaționali risipiți pe toată întinderea globului, fără credințe și fără rădăcini? Ce rost pot avea în uriașa încrucișare de energii a poporului nostru aceste ființe gelatinoase, care se îndoiesc la toate vânturile, purtând termometrul mulțumirii în stomac? Cine e nebunul care crede că le poate confia secrete de stat sau planuri de război astăzi când stăm pe-un vulcan și când în fie-care clipă putem aștepta deslănțuirea unui cataclism? Cetiți listele nemțești de pe vremea neutralității, în care se găsește categorisit fiecare cu suma lui, și vă veți da seama atunci ce înseamnă o presă comercializată, fără inimă și fără Dumnezeu.

* * *

Aceste sunt motivele pentru care noi predicăm aici cu vreme și fără vreme întoarcerea la tradițiile consacrate odinioară. Vrem, după pilda lui Gheorghe Barițiu și Aurel Mureșianu, să instăpânim în coloanele gazetelor noastre *formula istorică* a gazetăriei românești de baștină, a cărei pietate dorim s'o salvăm, oricâte chelălăfeli sinistre și ori-câte injurii grosolane ar trezi această încercare.

La vreme de război, pentru soldații din tranșee, se știe, păduchii sunt o groaznică nenorocire.

Să nu se mire nimenea, deci, dacă privind cu sfințenie spre marii înaintași ai scrisului nostru, noi ne-am simțit datori să-i cerem opiniei publice o operă pe deparazitare...

OCTAVIAN GOGA

Pro domo

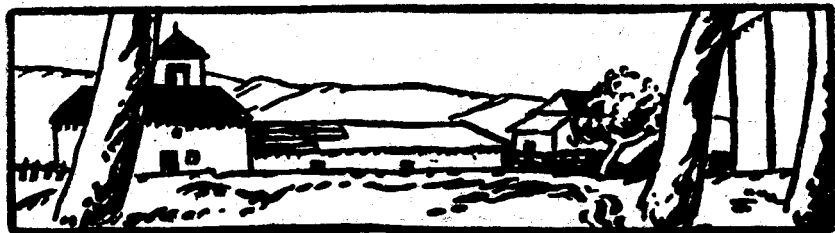
Intocmai ca un vierme de mătasă
Care-și zidește singur locuință
Din firul său, eu am o năzuință —
În al meu suflet să-mi clădesc o casă;

Tot ce-am visat, dar n'a avut ființă
Ca din pământ aș vrea acum să iasă.
Din amintiri și doruri să se țeasă
Umbrare de ispită și căință.

Pe fiecare zi, în pacea serii
Căminul meu să sue spre tărie,
Un stâlp cioplit din marmura durerii.

Și gata când va fi să se ridice
Clădirea mea de artă și mândrie
Nici trăsnetul isbind-o să n'o strice!

CINCINAT PAVELESCU

Sat și oraș

Cine n'a văzut, odată măcar în viață, scena?

Carul cu boi, înjugat ca în basorieliefurile asiriene, în frontoanele templelor indice, în grafitile Pompeiului și în monedele merovingiene, rătăcit sperios în piețele orașului unde se plimbă „domnii”. Sergentul cu straie cafenii, ridicând cu severitate indignată bastonul scurt al autorității urbane. Șoferul stopând brusc și întorcându-se peste volan să înjure țoapa care împiedecă circulația. Doamnele așteptând să traverseze, răsucind enervate umbreleuța. Domnul Goe, smulgându-se de mână și trăgându-se îndărăt:

— Mămico, uite boi, ca în caltea de citile!

Țăranul plesnind cu necaz, ponciș peste frunte, boii:

— 'Napoi boală!... (și ștergându-și obrazul cu mâneca, mai încet, ca pentru el)... că se tem boierii să n'agiungeți primari.

În cinci minute circulația e restabilită, barbarul e alungat la periferia cetății, doamnele au traversat, domnul Goe la „Cofetăria centrală” și-a înfipt degetele în prăjituri, și sergentul și-a reluat poziția heraldică în mijlocul pieții. În urma incidentului n'a mai rămas pe asfalt decât un suvenir moale, circular și rustic. Disprețul satului pentru regulamentele igienice ale municipiului.

Dacă badea Gheorghe s'ar fi încăpăținat să se aventureze mai departe cu vehiculul anacronic în miezul orașului, indignarea cetățenilor s'ar fi manifestat unanim. Indrăsneala ar plăti-o cu un proces verbal de contravenție, expulzare peste barieră și o citație la judecătoria de ocol. Tot astfel metecii n'aveau îngăduială să se bucure de protecția legilor ateniene. Într'un asemenea oraș de provincie, am văzut o cuconiță ridicându-se ostentativ din locul rezervat la cinematograf, fiindcă biletul plătit cu aceiași bani dăduse drept de vecinătate unui badea Gheorghe, cu ȋtari, șepar și bondiță pe umeri, să se desfăteze trei ceasuri și un sfert, cu aventurile lui Königsmarck.

Fără îndoială, vremea romantismului țărănesc a trecut. Morarii sfătoși care scupă negru pe lângă lulea și povestesc întâmplări feroase, ciobănașul grigorescian care și-a luat locul pe ambalajul pa-

chetelor de ciocolată, idila dintre Rodica și Mărin sub salcia dela fântână, doina crepusculară la târlă și scenele ciobănești manierate, cu mielusei creți și păstorite bucălate, ca în tablourile cu grație de confiserie inspirate din dulcele Fragonard. Acest romantism de suprafață, fără adânciri psihologice și fără redarea autentică și aspră a realității, a fost totuși de un netăgăduit folos. A făcut să intre în preocupările politice două reforme sociale, aproape două revoluții, care s'au împlinit pacinic și cu consensul tuturor. Cu prețul unei literaturi și arte adeseori mălăețe, am fost izbăviți de sguduirile sociale amenințând să se rezolve altfel cu baionete și foc de salve.

Dar reformele, oricât de adânci și de radicale vor fi fost, n'au împăcat intru nimic antagonismul dintre sat și oraș. Aci stă încă și va rămâne cheia vieții noastre, și politice și sufletești și economice și sociale și culturale.

Căci între sat și oraș, distanța nu e numai aceea parcursă în cinci minute cu automobilul, de la bariera târgului, — a cărui mahala de altfel e și ca înfățișare și psihologicește anexată satului, — până la cel dinăun cu prunci desculți jucându-se în praful șoselei.

Sunt două suflete cu desăvârșire opuse, nepătrunse și dușmane. Orașul nu e creația noastră. Am fost, am rămas, popor de săteni. Târgurile noastre vechi erau sate mai mari. Târgurile noastre noi, sunt copii ridicole și urite până la desgust și la caricatură ale orașelor care aiurea s'au desvoltat firesc, îndelung în timp, și într-o evoluție organică. Thracii nemuritori nu văzuseră cetăți decât la grecii și romanii pontului stâng; dacii au învățat să le zidească dela meșterii, captivii și dezertorii romani. Nu și-au legat viața de ele. Când legiunile au fost retrase, orașele de piatră, templele și băile au căzut în paragină și s'au acoperit de pălămidă. (Vezi V. Pârvan: Parentalia). Casele s'au clădit din nou după tradiția thracă. Așezămintele rurale au intrat în vechiul făgaș. Și astăzi femeia toarce cu fusul și țese cu războiul ca în vremea Elenei războiului troian. Căci viața satelor noastre e încă asemuitoare cu aceea din străvechea epopee a zeilor homerici. Creștinismul nostru e încă, altoit pe anticele religii păgâne, care străbat de sub fiecare superstiție și își continuă viața ascunsă sub fiecare sărbătoare. Zeii care dela thraco-iliri au fost împământeniți de grecoromani și s'au întors pe urmă cu alt nume, trăiesc și acum în credințele obscure ale satelor, în legendele, în vrăjile, în descântecurile și în închinările înveșmântate în odăjdii ortodoxe. *Rosalile* coloniștilor romani sunt sărbătorite ca și acum două milenii. Venus supraviețuiește în chipul smerit al sfintei Vineri, libațiile morților și astăzi au loc aidoma după festinele funebre ale romanilor, descrise de Fustel de Coulanges în „La Cité Antique“, iar punțile de pânză întinse la răscrucea drumurilor, banul așezat pe piept, vinul stropit și praznicul parastaselor, sunt tot atâtea închinări luntrașului Charon, pomenite de Virgiliu în cartea a patra a Eneidei. Intr'o carte de dăruoasă adorație a acestui pământ și a oamenilor acestui pământ, în „*Isvor, le Pays de Saules*“ a principesei Martha Bibescu, despre care atât de puțin și cu atâta rezervă s'a vorbit la noi, poate fiindcă atâta neîncredere înspira de-

monocrației noastre intransigente o carte a acestui pământ scrisă de o principesă din neamul latifundiarilor absenteiști, întâlneam cu adevărată încântare paralelismul între viața sufletească a „poporului de jos” și aceea a unei vieți antice grele de suveniruri, săpate nu în piatră de edificii și în marmoră de monumente, ci în gesturile traiului de fiecare zi. Nu moștenire împietrită în relicve, ci viață prelungită.

Satul a hrănit până acum cu material de studiu filologia și folclorul, după cum a hrănit cu nesăcătuite venituri marii proprietari și după cum hrănește cu material de programe și manifeste demagogice atâtea proaspete partide democratice; — n'a ispitit însă de cât puțin scormonitorii de taine psihologice. S'ar fi stăruit altfel, cu mai multă luare aminte, asupra primejdiei unei civilizații citadine, nefiresc impuse unui popor cu evoluția și tradiția rurală. Sunt două forme, două lumi, două conținuturi deosebite. Orașul, nouă nu ne-a dat nimic. Nu-i găsim urmele în trecut, cum au lăsat cetățile Flandrei, Țării de jos, Germaniei, Italiei (gândiți numai la Florența și Veneția Renașterii, la Liga Hanseatică, la cetățenii din Calais, la furnicarul de viață orășenească din epoca lui Rabelais, la tăria breslelor din Evul Mediu, la Catedralele gotice în jurul cărora hărnicia o civilizație orășenească neogoită ca un stup) — noi aveam în acea vreme o curte domnească, o biserică ctitorită de un voevod și câteva lăcașuri de boieri, oșteni, meseriași și negustori adunați în jurul palatului voevodal. Capitala era abia ceva mai mult de cât un sat. Iar în Ardeal, unde Ungaria feudală, tradiția sașilor și șvabilor strămutați cu privilegii, zideau cetăți și le gospodăriau interior după pilda celor germane ori celor din-lăuntru Ungariei, viața elementului românesc dura și se conserva la sate, lângă plug și pământ. Când îl întâlnim în statistica și în istoria burgurilor, e vorba de o mahala românească, unde localnicii se îndelnetnicesc cu meserii rustice, cultivă o livadă, cărăușesc și muncesc cu brațele. Arta noastră e populară, poezia noastră e populară — iar cultura când a mijit până în trecutul cel mai apropiat, cărturarii când s'au ivit, luminițele ne-au venit dela mănăstiri, lăcașuri de refugiu întotdeauna departe de aglomerațiile omenești, nu puternice fortificații de feudalitate religioasă infipte în mijlocul cetăților, cum erau cele mai multe dintre mănăstirile ordinilor catolice în apus.

Iar sat, nu însemnează numai definiție de circumscripție administrativă, port, înșiruire de locuințe înconjurate de livezi, îndeletnicire plugărească — ci înseamnă psihologie alta decât a urbanului, nevoi și preocupări altele, condiții de desvoltare altele; înseamnă mai departe, altă condiționare de desvoltare a întregii vieți de stat.

Găunoșenia civilizației noastre stă mai cu seamă în necugetarea de a fi împrumutat formele, concepția de guvernământ și însăși concepția civilizației dela țările, evident mai civilizate, dar care au urmat în istorie alt drum și merg către alt sfârșit. Ni s'ar părea fără îndoială ridicol și absurd ca Anglia să-și pună în minte să devină țară producătoare de portocale, Polonia să năzuiască la întâietate marină și Suedia să cultive banane; — nu ni se pare însă mai absurd, nici ridicol, să năzuim, țară de 80% populație rurală, la idealul și for-

mele civilizației germane, franceze ori italiene; civilizații orășenești, cu tradiții înfipte în burgurile evului mediu, în cetatea Lutetiei, în orașele principilor italieni, unde a înflorit Renașterea și unde Dante, Sanzio, da Vinci, Michel Angelo, au luat într'un fel ori altul, parte la luptele de întâietate între cetăți care moșteneau și duceau mai departe civilizația citadină a Romei.

Badea Gheorghe, când din punctele de redevență ale terenului petrolifer vândut ori prin cineștie ce altă minune, s'a îmbogățit neașteptat și își schimbă cojocul pe veston englezesc și pălăriuța rotundă pe gambetă dela Prager, e stângaci, greoi, ridicol, supărător și lipsit de bun simț. Asta o simte și el, și se îndârjește cât mai mult să-și păstreze portul, vorba, felul de gândi și gestul domol și grandios, care păstrează ceva din larga încovoiere a brațului de cosaș și a drumețului arătând către o șiră de paie aprinsă, de pe culme, în zare. Noi însă îi impunem, cu constrângerea legiurilor și contravenienților, o civilizație de care e străin și în care se învâрте ca o sălbăciune păduratecă între gratii.

Hotărît, nu e vorba aci de acele stupide împotmoliri ale neamurilor, care se încăpăținează a refuza ori ce infuzie de întinerire și se închid să moară baricadate, între ziduri chinezești. Intre oraș și sat se va stabili un schimb, va fi o circulație, se va petrece acel fenomen de osmosă care păstrează echilibrul forțelor interioare într'un stat. Dar orașul până acum e parazitul satului — nu e producător ci consumator, nu e de cât centralizarea administrativă, școli care pregătesc ratați, titrați și bugetivori, magazin de desfacere și canal de scurgere, către sat, a întregii pacotile a civilizației apusene, destinate orientului.

Două lumi, nu sunt numai două vestminte.

Două lumi, sunt două chipuri a gândi despre viață și a o primi. E concepția supraviețuită a thracilor din neam nemuritor pusă în față cu aceea a Cașavencilor, Brânzoveneștilor și tuturor Lachilor și Machilor caragialești. Nu e o păcătuire să o iubim — încă — pe cea dintâi.

CEZAR PETRESCU

Hambarul și Cetera

Asta vine așa ca o poveste; cu toate astea e o istorie mult mai adevărată de cât s'ar crede. Apoi s'o creadă cine vrea, dar dac'o luă pildă dintr'însa, mie să nu-mi bage de vină.

Au fost odată două fete, surori, la fel de frumoase, dar în sufletul lor cu totul deosebite. Una se încântă de frumusețile firei, culoare, cântec, miresme, fără să-și dea seama că eră ea însăși o minunată alcătuire a acestei meștere fără de pereche, — pe când cealaltă se știă, și așteptă, ca un drept anume pentru dânsa, podoabele din afară toate, cuvenite unei atari creațiuni de omenească desăvârșire.

De pețitori pentru cele două mândrețe de fete nu mai vorbesc; veneau câtă frunză și iarbă. Dar deși gusturile amândurora erau deosebite foarte, aveau totuș ceva la fel: erau deopotrivă de greu de împlinit.

Odată au poposit la bătrânul Cătălin, — c'am uitat să vă spun c'asă-l chemă pe tatăl fetelor, — doi tineri. Erau deopotrivă de chipeși și de voinici, dar dacă te-ai fi uitat mai lung în ochii lor, ai fi ghicit iarăș deosebire mare; unul părea a porni să se avânte cu închipuirea departe, în nesfârșitul plin de taine al lumilor, — pe când la cellalt vedeai privirea gata a prinde în toată clipa, fără greș, prada vremii și a prilejului de față.

I-a primit bine bătrânul pe amândoi și i-a ospătat, după obiceiul românesc. După cină, fetele s'au retras sfioase într'un colț, iar tinerii s'au așezat la sfat cu bătrânul.

Afară eră o lună atât de frumoasă, cât eu n'aș putea spune, de teamă să nu-i stric frumusețea aevea, cu descrierea mea necioplită. Unul din tineri s'a furișat pe nesimțite în grădină, iar una din fete s'a strecurat la fereastra deschisă sprijinindu-și tâmpilele în palme. Acuma eu n'o să vă spun cari au fost aceștia, dar să le dăm la toți câte un nume, ca să-mi fie mai ușoară povestea. La masă bătrânul a rămas cu Marin, tânărul cu înfățișarea chibzuită și cu privirea legată de lucrurile cu folos din lumea asta, — iar în colț, ascultându-i cu luare aminte, a rămas Ana, fata cea cuminte și cu înțelegere pentru ceea

ce viața ne pune la îndemână tuturor, dar numai unii știu să culeagă și să strângă la un loc. Ii vorbea tânărul Marin bătrânului despre vremea prielnică ce lăsase Dumnezeu și despre socotelile ce-și făcea, despre rodul ce o să-i dea pământul muncit cu strășnicia lui și cu sudoarea altora. A scos un creion și a început să înșire pe hârtii numere unele în fața altora, iar altele încălecându-se, și din toate limpezind câștigul în bani frumoși de aur ce aveă să-i aducă toamna. Iar Ana ascultă și își făcea și ea socotelile.

Atunci deodată a răsunat din grădină o tremurare de coarde atinse ușor de un arcuș purtat de o mână sfioasă; eră ca o încercare de îmbinare de sunete, cari perindându-se și încrucișându-se unele cu altele, porneau ca o rugăciune, chemând melodia dumnezeiască îmbătătoare de suflete să se coboare în pieptul de lemn al vioarii... Iar la fereastră Maria a rămas ca de piatră, atât i se grămădise toată ființa ei vie în bățile inimei înduioșate.

— Micul concert al lui Zahăria, — zise Marin cu un zâmbet îngăduitor; — ar fi el băiat bun aminteri, dar patima asta îl strică; dincolo de vioara lui, nimica nu mai pricepe.

Bătrânul a rămas gânditor; iar Ana și-a adus batista la gură, ca să nu pufnească. Și o privire de înțelegere pe deplin s'a schimbat între ea și tânărul moșier.

Tot mai îndrăsneț au început să se avânte sunetele smulse-pieptului de lemn al vioarei; o ființă vie eră acuma, în care trecuse, prin arc și prin coarde, sufletul cântărețului. Vorbea, plângea, râdea, — șoptea de dragostea cea negrăită, se sbuciumă în patima cea nepotolită, se stingea în resemnarea dulce a renunțării atotînțelegătoare... Ce limbă ciudată! Unde se învață aceasta? Nicăieri, — și n'o pricepe cine vrea; — noroc pentru cel ce nu poate, că nici nu vrea s'o înțeleagă.

Ei, dar stai să nu mă 'ncurc în povestire. — Eu vreau să vă spun că seara târziu, când Moș Cătălin a trecut în odaia lui, s'a pomenit deodată cu amândouă fetele la genunchii lui. — Am înțeles! a și spus numai decât mintosul bătrân. Tu, Ano, l-ai ales pe acela cu socotelile secerișului; iar tu, Mario, tu... Imi aduc aminte de un cântec pe care l-am auzit când treceam odată prin Ardeal. Zicea: ceva cam așa:

*Dă-mă maică, de mi-i dă,
După cel cu cetera;
Când n'om aveă ce mânca,
El a zice, io-i jucă.*

Iar Maria s'a uitat galeș la dânsul și n'a mai zis altceva decât: — Dă-mă, taică...

* * *

Apoi, târziu după asta, am întâlnit pe unul care mi-a spus sfârșitul poveștii.

Zice că a dat peste o casă săracă, dar luminoasă, nu atât de

soare, cât de inima și veselia ce eră într'ânsa. Pe masă nu erau mâncări alese, — ia o mămăligă mare acolo, și ceapă și brânză și d'ale săracului toate, măcar că nu lipseă și un clondiraș de vin. Da'n jurul mesei o gălăgie și o forfoteală ca aceea. O ceată întreagă de bucălați nerăbdători, care de care mai posnaș și mai neastâmpărat, în jurul părinților îngăduitori cu măsură, umplă odaia de viață și de răs sănătos. Ș'apoi când s'a pornit pe urmă cetera, să fi văzut acolo bucurie de toate cele puține dar îndestulătoare sufletului. Și cum par'că eră o legătură strânsă între toți aceștia, legătura înseninării de gânduri și a iubirii hrănite de această înseninare . . .

Ș'a mai văzut după asta călătorul și o altă casă. Asta eră bogată pe din afară, înăuntru însă cea mai tristă sărăcie își așternuse bogat culcuș; sărăcia tăcută și posomorâtă a gândului încordat în toată clipa spre agonisire, mereu, fără sfârșit și fără țință, cu jertfirea tuturor bucuriilor cu cari viața imbie pe cei fără socoteală, pe cei ușuratici și negândiți, pe cei cari își culeg bunurile și le trec din mână în mână, nepăsători de urgiile ce poate aduce ziua de mâine, față de folosința mulțumirilor de astăzi. La masă erau numai doi, și pare că fiecare dintr'înșii își număra, bănuitor, bucățile din fața lui, în vreme ce își amănunțea tot așa, în gând, agonistele cu cari odată va aveă să-și încheie socoteala unei vieți trudite și înțelepte.

Iar moș Cătălin unde eră? Hei, el eră tot acolo unde eră cetera. Pe semne că tot n'a fost el atât de mintos, pe cât l-am lăudat la începutul povestirii acesteia.

ION GORUN

Opinia publică în contra opiniei publice

Arca lui Noe a salvat laolaltă maimuțe, cămile, oameni, privighetori și măgari.

La limanul sufletului nou al României de după războiu, odată cu fermentii unei vieți alta, au debarcat și rămășițele multor lighioane care puteau să dispară, fără pagubă pentru nimeni. Printre ele, exotică și izolată de ritmul unitar al neamului, o presă pe care numai oroarea de banal și loc comun ne oprește s'o calificăm (ca toată lumea), *anumită*, persistă încă, săcâitoare ca un fânțar când e somnul mai dulce, turburându-ne nouă sistematic viața noastră cea de toate zilele. Fantomă de hârtie a unui trist moment de mult dispărut, ea se mai înfățișează astăzi copiilor bătrâni și superstițioșilor, ca singură întrupare autentică a opiniei publice românești.

E nostim că primile victime ale acestei închipuiri baroce să se întâmple a fi înșiși redactorii foilor cari compun această presă, numescă-se ele *Dimineața*, *Adevărul* sau *Lupta* (tot una).

Noi suntem Opinia Publică — zic ei.

Și animate de suflul iluzoriu al acestei idei fixe, penele lor vieteze atacă hârtia cu semeție, ca și cum fiecare cuvânt în parte ar fi susținut de unanimitatea unui plebiscit.

Dar, iată că *această* opinie publică, investmântată ad-hoc în cel mai schimbător la culoare „Pelikan-Tinte“, se înfățișează în fața *celeilalte* (căci mai este una în carne și oase), prezentând în alegerile de inaugurare ale obștescului vot, o listă de candidați.

Numele acestor candidați s'au topit înăuntru urnelor ca tot atâtea bucățele de zahăr într'un ceain cu apă fiartă — și n'a mai rămas nimic.

Această primă verificare nu i-a descurajat însă decât trecător. Clipa de buimăceală încetată, un raționament subtil lunecă lipicios pe suprafața netedă a minții lor dezorientate, pentru a nu întârzia să se prelingă pe întâia pagină, ca o tenie muiată 'n tuș:

Noi suntem Opinia Publică. Prin urmare, alta nu poate fi. Dacă noi am căzut în alegeri, înseamnă că țara nu reprezintă opinia publică. Democratismul nostru internațional a sucombat în fața reacționarismului național al țării întregi. Cu atât mai rău pentru țară!

Așa, mai merge!

Cazul, măcar că nu e unic, e, cu toate acestea interesant. L-am mai întâlnit, de mult, într'un tratat de boli nervoase.

Pacientul, atâta timp cât se găsea în fața unei singure persoane, nu prezenta nici urmă de boală. Vorbea ca toți oamenii, de ex. ca Virgil Madgearu, scria ca F. Aderca, se veselea ca M. Dragomirescu. Era deci ceva mai puțin ca omul normal (tinzând spre calmul plat al prostiei), și nici decum mai mult (talent, geniu, nebunie: culmi). Apariția unui al treilea ajungea însă pentruca maladia să apară și simptomele ei teribile să se manifeste instantaneu. Figura alienatului se întuneca brusc și acelaș dialog, de ani de zile, avea loc între el și medicul curant:

Nebunul: Il vezi pe caraghiosul acela cu halatul în dungi?

Medicul: Il văd.

Nebunul: E nebun.

Medicul: Și ce te autoriză pe dumneata, să-l socoți nebun?

Nebunul: Inchipuește-ți, domnule, că el e convins că e Isus Christos.

Medicul (surâzând): Și nu e?

Nebunul (în plină criză): Cum să fie, domnule, dacă eu sunt Isus Hristos? Se poate să fie doi? Și dumneata ești nebun. Eși afară! Iar o să ne cadă stele 'n supă (și se sting), soarele e plin de futuriști, trenul fulger mi-a trecut prin ureche, etc. etc.

* * *

Dar, o întâmplare, nu mai puțin edificatoare ca-insuccesul numiților (sau anumiților) în alegeri, s'a produs nu prea demult la Cluj (s'a vorbit de ea la timp în această revistă). Reprezentanții presei, cu gonfaloanele idealurilor populare însemnate cu „aldine“, în fine „Opinia Publică“, căarcă să fie un congres în acest centru cultural al Ardealului.

Publicul împiedecă congresul.

Și am văzut cu toții atunci Opinia Publică imputând guvernului că nu i-a pus la dispoziție mijloace destul de eficace pentru a se apăra, în definitiv, *în contra ei însăși*.

Fenomenul ne duce direct la concluzia că, între cele două opinii publice care există în țară, conflictul e declarat. Una a fost, alta vrea să fie și (mizerie!) este.

Ce-o fi având una cu cealaltă se poate lămuri în puține cuvinte.

Presă de care ne ocupăm, și care nu mai preocupă pe nimeni, e streină năzuințelor vremii, ca o cioară rătăcită pe drum într'un stol de cocori. Soarta ei e bine hotărâtă și chiar de și-ar vopsi penele, ♂ va trăda glasul și n'o vor ține aripile. Povestea a devenit în sfârșit poveste. A fost odată...

* * *

Numărul de foi vândute din menționatele ziare nu contrazice cu nimic cele afirmate până acum. Nu mai ignoră nimeni că ele sunt cumpărate pentru informațiile ce le conțin (și nimic mai mult) și pentru că, deocamdată, nu au nimic similar (stricto sensu) în față. Faptul că singurul ziar informativ serios (*Universul*) întrece cu mult tirajul *Dimineții*, *Luptei* și *Adevărului* la un loc, e concludent. Căci redactorii presei, să-i zicem (ca să ne distrăm) independente, au isbușit prin măsluire să facă până și din simplul fapt divers o armă de luptă, de cele mai multe ori anti-națională. Jucăria ce le-a fost prea mult timp lăsată nu era de vârsta lor. Negând evidente, afirmând ce nu există, tăcând ce nu convine, prin urmare dezertând cu premeditare dela cele mai elementare obligații profesionale, ei cred, că prin aceste mijloace se mai pot crea curente. Din exemplele pe care fiecare număr tras la noroc din colecție (o păstrează cineva?) ni le oferă din belșug, alegem pe cel mai la îndemână, pe cel mai recent și în orice caz pe unul din cele mai amuzante.

Se știe, că cele două mari premii naționale pentru literatură, în valoare de câte una sută mii lei, au fost acordate anul acesta domnilor Mihail Sadoveanu și Octavian Goga. Printre știrile inserate în gazete, în schimbul a cei doi lei pe care îi dă în acest scop, cetitorul trebuie s'o afie și pe aceasta.

Nu ne îndoim, că dacă premiera dlui Mihail Sadoveanu a putut lăsa indiferenți pe dnii Emil Fagure și Iacob Rosenthal (ce legături pot exista între domniile lor și literatura română?), premiera dlui Octavian Goga le-a fost de-adreptul antipatică și n'au voit-o. Dar faptul că domniile lor n'au voit-o, nu înseamnă (pe onoarea mea), că ea nu s'a produs. Or, numele directorului acestei reviste (*pentru că* e director al acestei reviste) a fost, după obișnuita metodă, omis.

Nu avem desigur pretenția ca strada Sărindar să fi încetat lucrul o secundă măcar, pentru a sărbători evenimentul. Ba, pentru a urma îndemnul celei mai desăvârșite sincerități, care, în meseria scrisului ne-a fost singură și permanentă călăuză, ținem să mărturisim că ne-ar fi delectat chiar însulțele care ar fi întovărășit înregistrarea faptului premierii directorului nostru. Versul lui Eminescu nu se referea doar la altă categorie de cetățeni:

*Dacă port cu ușurință și cu zâmbet a lor ură,
Laudele lor, desigur, m'ar mâhni peste măsură.*

Dar dacă în cazul acesta (și în toate celelalte) escamotarea unei informații nu strică nimic (din contra) celui vizat, ea se execută în dauna și disprețul publicului cetitor.

Vor zice iresponsabilii acestei boscării perimate că în aprecierea lor (descoperiți!) știrea nu prezintă nici o importanță.

Nimic de zis. Înțelegem.

Credem, cu toate acestea, că nici cel mai imbecil, nici cel mai temerar dintre ei nu va cuteza să susție că informațiunea aceasta nu e cu puțință să intereseze cetitorii cotidianelor, *cel puțin* în aceeaș măsură ca ceaiul dansant oferit de domnul Albert Honigman sau ca buletinul zilnic conținând evoluția gâlcilor dlui Calman Blumenfeld.

* * *

Procedeele în felul celui citat fiind singurele de care această Opinie Publică dispune, își poate oricine închipui cât de fulgerător au contribuit ele la răspândirea simpatiei de care aceste foi de mai înainte se bucurau, și pe care cetitorii le-au dovedit-o destul de rar, dar destul de bine.

* * *

În ce ne privește, nu putem ascunde că între sentimentele de indignare și dispreț, între cari pana noastră oscilează, e loc și pentru puțină omenească milă. Nu încrucișăm spada cu scobitori și nu ne amintim să fi avut inima să fluerăm nici când vre-un bătrân saltimbanc, căruia, într'o vagă baracă de bălci, moneda ce urma să dispară în manșetă, îi scăpa zornăind pe podelele scenei improvizate. De aceea ținem să atragem atenția numiților conducători ai acestei anumite Opinii Publice că zădarnic își agravează situația, manifestându-și sentimentele prin mârâeli sau tăceri cu tâlc față, azi de domnul Octavian Goga, eri de Alexandru Hodoș, mâini de Cezar Petrescu și poi-mâne poate de milostivul întru Domnul semnatar al acestor rânduri. Dacă această Opinie Publică are în adevăr o veche răfuială de elucidat nu pe noi ne are potrivnici cei mai primejdioși, ci *țara întregă* în tot ce are ea românesc, onest și sincer.

Rezultatul acestei răfueii (în curs de rezolvire), îndrăsnim a-l prognostica. Nu ne încumetăm însă (modestia!), a-l caracteriza mai colorat și mai lapidar decât o veche și cunoscută fabulă, care, aplicată aci, s'ar putea numi:

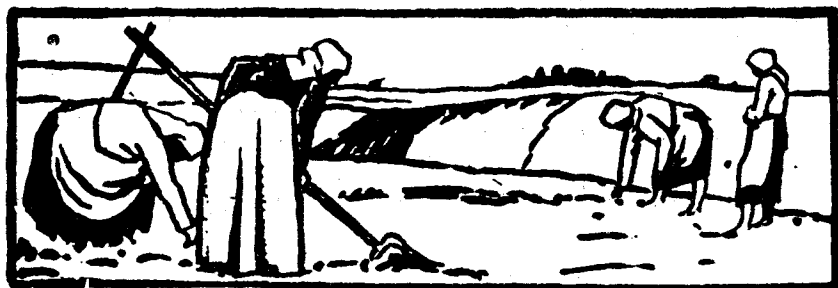
Răsbunări tardive

O vacă înghițise o muscă.

Musca, revoltată și umilită se hotărî să bâzâie și să înțepe până o înebuni vaca. Cum în stomacul vacii era însă călduț și bine (aici nu se prea potrivește fabula dar nu-i nimic), musca și-a zis: „Trag întâi un somn bun și când m'oi trezi, i-arăt eu vacii“.

Când s'a trezit, *vaca plecase.*

AL. O. TEODOREANU

Manifestația legionarilor cehoslovaci

I

Plecând pentru a doua oară în Cehoslovacia, am pornit la un drum în parte cunoscut. Un bun prilej mi-a înlesnit cunoașterea unei mari părți a acestei țări, Slovacia, asupra căreia publicasem câteva impresii și fapte. Având acum un alt întinerar și o altă misiune de îndeplinit, traversez această provincie cu mai puțin interes ca întâia oară, dornic de a culege noi impresii, prin locuri neumblate încă de mine. Știind acest gând, privirea nu mai are răbdare să se fixeze asupra tuturor lucrurilor. Doar măreața Tatră se bucură de vechea admirație. Aceasta, pentru că natura a turnat-o în forme și proporții a căror grandoare simțurile noastre nu le pot cuprinde dintr'odată. Din acest motiv, privirea noastră tot o mai caută și după ce silueta ei se pleacă sub povara distanței, dispărând după perdeaua orizontului. Probabil, că oridecâteori aș mai umbla pela poalele ei, senzația se va repeta și îndepărtarea de acești falnici uriași va trezi acelaș regret.

Lăsând Tatra în urma noastră, Carpații occidentali îmbracă forma unei frumuseți de proporții normale, care distrează fără să obosească și fără să subjuge. Aci natura și omul își împart frățește suveranitatea, exercitând-o într'o blândă armonie. Pela poalele și brâul munților se aciuiesc sărăcăcioase sate. În poarta caselor de bârne de culoare afumată, fire de brad înalt și uscat vestesc de departe călătorului numărul brazilor familiari rupti de marea vijelie a războiului. Este un semn de doliu, care se obișnuiește și în munții noștri. Cu această ultimă impresie, trenul părăsește Slovacia și coboară pe celalalt versant al Carpaților occidentali, în Silezia cehă.

Trecerea din o provincie în alta nu se observă, privind natura. În goana trenului nu poți deosebi micile schimbări, chiar dacă există. Diferențierea o trădează munca omului, căci lucrurile dimprejur au acelaș aspect. Vegetația este la fel, deoparte și de alta, fiind determinată de aceeaș climă. Tot fânul, secara și cartofii sunt plantele principale, dar nu mai este aceeaș munca omului. În Slovacia fânul se

coșește cași pela noi, trezind poate acelaș cântec al coasei în suflul celor cari o mănuesc. Dincolo de coama Carpaților iarba se tunde cu mașina, fără pic de cântec, sau fredonând arii cunoscute abia la pătura cultă de pe celălalt versant. Este gradul de cultură reflectat pe teren la munca câmpului.

Coborând spre Bohumin — Oderbergul de altă dată — trenul ne duce dealungul frontierei polone de care ne despart abia câțiva pași, făcându-ne să cunoaștem mizeriile dela granițele altora. La Teschin, frontiera taie orașul exact în două. Locuitorii dintr'o parte și alta comunică cu pașaport oridecâte ori ar trece podul ce leagă cele două părți ale orașului. Dealungul râulețului Obzia, la umbra sălciilor se văd paznicii de graniță împiedecând prin prezența lor și baia în liber, atât de dorită pe vremea căldurilor din luna lui Cuptor.

Dela Oderberg încolo, regiunea prin care trecem nu mai seamănă cu nici o altă parte ce cade la est de această linie. Cultura intensivă și rațională a pământului, industriile de tot felul masate în fiecare comună, cu impozante clădiri și instalații, cu lumină electrică și altele, fac imposibilă deosebirea localităților după exterior. Dacă nu aș călători cu tren accelerat, mi se pare că nu aș ști să spun care sunt orașe și care sate. Pretutindenii frumusețe, bunăstare, bogăție. Acest aspect se intensifică pe măsură ce ne apropiem de capitala țării, de Praga, Tatra culturală a Cehoslovaciei pe care, după trezeci și patru de ore de călătorie, parcurgând o distanță de 1500 km., însfârșit, iată că am atins-o.

II

Între 27 Iunie și 1 Iulie, căile ferate cehoslovace au făcut un mare efort. În nu mai puțin de patru zile trebuiau să aducă la Praga și să transporte înapoi la vatră 25 mii de foști legionari, veniți la marea manifestație ținută acolo în ziua de 29 Iunie, și să deservească în acelaș timp circulația obișnuită, care spre un asemenea centru este și altfel foarte intensă. A fost o mobilizare parțială în toată regula, de care administrația căilor ferate s'a achitat în mod splendid, fără să înregistreze nici cel mai mic incident.

Cu acelaș scop am venit la Praga și câțiva delegați ai Uniunii foștilor voluntari români, în virtutea unei vechi camaraderii și frățești colaborări pe vremea urgiei austro-maghiare, pentruca, participând la serbarea lor de acuma, să demonstrăm și pentru viitor solidaritatea noastră întru apărarea patrimoniului național câștigat prin șiroaie de sânge.

Vom povesti întâiu felul cum au decurs aceste serbări, lăsând învățătura și concluziile până la urmă.

Grandioasa manifestație a legionarilor cehoslovaci a fost prilejuită de împlinirea a 10 ani dela săvârșirea atentatului dela Serajevo și a 5 ani dela semnarea tratatului dela Versailles, prin care a luat ființă Cehoslovacia de azi.

Serbarea a durat în totul două zile. În prima zi s'a desfășurat un program cu fond creștinesc, slăvind memoria acelor cari și-au

jerfit pentru națiune ceea ce aveau mai de preț de dat patriei: viața. Mii de oameni, în frunte cu mai mulți miniștri merg în pelerinaj la eroii câmpului de luptă, la mormântul celor 42 legionari de pe frontul italian căzuți în captivitate la austriaci și spânzurați; apoi la simbolul eroului necunoscut și la unul din eroii frontului politic, la Jiri Klecanda, fostul secretar general al Consiliului național din Rusia, care cu inteligența sa a dirijat lupta celor dintâi. Am zis că programul a fost cu fond creștinesc, deoarece formele au fost eliminate cu desăvârșire dela aceste solemnități. Ele au decurs fără asistență preoțească.

Observând această lipsă de formă, mi s'a spus că legionarii, cași majoritatea poporului ceh, este anticlericală. Lupta națională din trecut s'a dat nu numai împotriva Vienei ci și în contra Romei, ambele coalizate pentru oprimarea lor națională. Prin urmare, rezultatul fireșc al războiului trebuia să fie prăbușirea amândurora: descompunerea Austriei și destrămarea bisericii catolice. Așa s'a și întâmplat. De unde înainte de războiu în Cehia erau 98% catolici și abia 2% reformați, — astăzi peste 60% au părăsit catolicismul. Numai în Slovacia, datorită unor împrejurări speciale, nu s'a putut întinde reacțiunea anticatolică. Cauza pare a fi că acolo biserica catolică s'a aliat cu politica militantă actuală. Și este știut că, privind lucrurile prin prisma actualității, niciodată nu poți vedea clar.

Manifestația propriuzisă începe în ziua de 29 Iunie. Înainte de orele 8 dimineața se formează cortegiul în afară de raza centrului orașului. La orele 8 își face apariția pe bulevardul principal cavaleria siberiană, după care se înșirue ceilalți legionari după armă și proveniență, toți în uniforma lor din războiu. Printre diferite unități, la distanța corăspunzătoare sunt purtate drapelele ostășești, plancarde cu inscripții de un înțeles sugestiv. La orele 10 a. m. piața „Staronametske nameste“ din fața palatului municipal geme de lume. Președintele organizației legionarilor, dr. Iosef Pateidl citește manifestul legionarilor, ascultat și de mai mulți miniștri.

La orele 10% mulțimea se formează din nou în cortegiu și pornește spre palatul prezidențial să salute pe președintele Massaryk. La ora 1 cele trei mari curți ale palatului s'au umplut de oameni. Curtea interioară cuprinde imensă masă de 20 mii oameni, cea mijlocie circa 10 mii, iar a treia vreo 5 mii.

O delegație de legionari, în frunte cu ministrul Beneș, președintele Asociației legionarilor, asistați și de delegația voluntarilor români prezintă președintelui republicii textul manifestului. După aceea Massaryk apare în balconul fiecărei curți rostind o mică cuvântare acoperită de strigăte „na zdar“ fără sfârșit ale mulțimei. La orele 2 d. a. manifestația ia sfârșit.

III.

Pentru a afla sensul acestei mărețe manifestări, e nevoie să reamintim câteva fapte din istoria ultimului deceniu.

Este îndeobște cunoscut, că Cehoslovacia a fost recunoscută ca beligerantă în chiar cursul războiului, pe când de fapt făcea parte încă din monarhia austro ungară, garantându-i-se independența. Acest suc-

ces se datorește activității consiliului național cehoslovac cu sediul la Paris, în fruntea căruia stătea actualul președinte al republicei, profesorul Massaryk, și legiunilor de voluntari cari luptau pe toate fronturile Antantei, numărând peste 100 mii combatanți.

Cu prăbușirea puterilor centrale, chiagul guvernului cehoslovac îl dă consiliul național, iar acela al armatei naționale, legionarii. În ce măsură se sprijinește statul cehoslovac și astăzi pe voluntari se vede din faptul că 50 mii de legionari se găsesc în armata activă și în serviciul statului. Va să zică, tot al doilea fost legionar este funcționar de stat.

Anticipând aceste câteva date și fapte, nu este greu de înțeles viul interes al opiniei publice cași acela al streinătății cu care s'a urmărit desfășurarea manifestației legionarilor. Este sigur, că pe lângă scopul de ordin moral de a sărbători o aniversare, se căuta și atingerea unui alt obiectiv, poate ceva mai îndepărtat, dar pentru ajungerea căruia se lucrează metodic și conștient încă de pe acum.

Privită superficial acțiunea legionarilor, s'ar părea că ei tind să se transforme în partid politic, bazați pe vechile și puternicele legături sufletești dintreolaltă. Cercetând însă mai din aproape chestiunea, vedem că foștii legionari cehoslovaci urmăresc un lucru neasemănat mai mare, ca concepție și ca mijloace de realizare. De fapt, conducerea administrativă a țării o au și până acum. Nu ar mai rămâne decât să o câștige și pe aceea a legiferării. Spre aceasta mi se pare că și năzuiesc, dar nu după rețetele cunoscute și urea, organizați în partid politic, ci indirect, inspirând „duhul legionarilor” — cum a spus-o Massaryk în cuvântarea sa — deci ideia națională tuturor păturilor sociale și tuturor partidelor politice. Cu acest scop evident au început să organizeze acum vreo 8—10 luni „Alianța eliberării naționale” sub egida asociației foștilor legionari, care până acum numără 100 organizații cu mai multe zeci de mii de membri recrutați din toate păturile sociale și editând și un ziar zilnic cu acelaș titlu. Legionarii cehoslovaci nu preconizează principiul solidarității în politica militantă — aci rezidă adevăratul și dezinteresatul lor patriotism — exploatarea puternicele legături sufletești țesute în vremuri de restriște, ci îl lasă pe fiecare legionar acolo unde l-a predestinat soarta și situația sa socială și economică; dar îi cere în mod imperativ fecăruia ca, ori unde ar fi, ideia națională să-i fie suprema dogmă în toate actele sale politice.

Spre această înaltă concepție mi se pare că tinde Asociația legionarilor cehoslovaci și în slujba acestei idei s'a organizat și grandioasa manifestație dela 29 Iunie. Marșul învingătorilor de eri constituie simbolul izbândeii de mâine. Din câte am văzut în aceste zile de sărbătoare la Praga, mi-am câștigat convingerea, că poporul cehoslovac, ajutat de puternicii lui pivoți, de legionari, își prepară cu aceeaș tenacitate și cald patriotism victoria de mâine, după cum și-a făurit-o pe cea de azi.

P. NEMOIANU

Sosește expozeul!

De câteori, generalii Austriei defuncte erau luați la goană de pe câmpurile de luptă de armatele prodigiosului Napoleon, aveau totdeauna buna inspirație de a alerga spre Viena, să explice pe larg împăratului, cu un nemaipomenit bagaj de argumente strategice și tactice, (singurul pe care nu-l pierduse în încercare) că înfrângerea lor se săvârșise împotriva tuturor regulilor de luptă consacrate. Păstrând proporțiile cuvenite, acesta pare să fie și cazul domnului Iuliu Maniu. Șeful partidului național își adună din nou comitetul de o sută pentru a demonstra într'o cuvântare cât un veac absoluta sa nevinovăție în nereușita celor mai noi târguieși. (O pertractare eșuată egalează cu o bătălie pierdută). Deci, domnilor, dați-vă puțin mai la o parte, că sosește expozeul...

Ah, cât de bine-l cunoaștem, interminabilul cârnat de retorică stearpă, cu care fostul jurist al Consistorului din Blaj, surzător și insinuant, încearcă să potolească din când în când foamea de guvernare a atâtor disciplinați soldați. E o mâncare proastă, încălzită la fiecare trei luni, sleită și indigestă, căreia talentul de bucătărie al vorbitorului nu-i adaugă cel puțin amăgirea unui sos convenabil. Scena se petrece cu regularitatea unui ceasornic cu cântec, de cinci ani încoace, ori de câteori căpeteniile partidului național se întorc acasă copleșiți de insucces. N'a fost alminteri nici după dizolvarea Consiliului dirigent, nici după dureroasa înfrângere în alegerile din 1920, nici după nenorocita boicotare a încoronării dela Alba Iulia. În rândurile din ce în ce mai subțirele ale adversarilor noștri se încuibă adânc, dela o decepție la alta, chinuitoarea senzație a sbuciumului inutil, lumea începea să murmure prin cafenelele provinciale, la Aiud, la Lugoj sau la Beiuș, și umbra amenințătoare a unei răsvrățiri se iveau, tot mai înaltă, la orizont. Atunci, ca un costeliv Neptun în jachetă, împlânzitor al valurilor răsculate, își făcea loc printre ai săi d-l Iuliu Maniu, și, argumentând „în conzecință“, perorând cu „drept aceea“, implorând pe „fiștecare“, revărsa asupra victimelor sale un exasperant prisos de arguție advocătească; după cinci ore de oribilă pisălogeală, elementele clocotitoare însă se potoleau, și frontul unic era restabilit. Putea să urmeze peste o lună, alt dezastru.

Totdeauna m'am întrebat, cum e cu putință, ca un partid întreg, care, orice s'ar zice, nu e alcătuit numai din imbecili, să înghită fără să crâcnească o asemenea vulgară păcăleală, ba să se mai lase și înșelat de grosolanele ei șiretlicuri? Aceeaș întrebare îmi șerpuiește printre rânduri și acum, în ajunul ședinței de Luni a comitetului de o sută, când încerc să lămuresc puțin starea de spirit din lagărul protivnic. Că acolo, printre atâți oameni de treabă câți mai stau încă sub tutela dlui Iuliu Maniu domnește o penibilă descurajare, nu e nevoie s'o spunem. Izolarea a început să doară. Orizonturile se închid din toate părțile și pe nici o poartă nu se mai poate ieși la larg. Contopirea cu partidul țărănesc, deși nu fusese privită de către toți ca o tovarășie ideală, rămăsese ultima nădejde în fața fatalei descompuneri a regionalismului militant. Vestea fuziunii smulsese deci un lung suspin de ușurare. Înțelege oricine, cât e de plăcut călușul, care-ți taie răsuflarea tocmai în clipa când te pregăteai să respiri mai în voie!...

Partidul național se găsește astăzi în această mizericordioasă situație, la care se adaugă o doză incomensurabilă de ridicol. Nu toți slujitorii lui suportă cu seninătate soarta aceasta. Am întâlnit în vremea din urmă destule priviri rușinate aplecate spre pământ, incapabile de a suporta nici cea mai blândă ironie. Am auzit nenumărate accente de indignare împotriva cârmacilor cari au pregătit rușinosul naufragiu. Și am avea cuvinte să credem că o reacțiune violentă e pe cale să se producă, și că amărăciunea comprimată va sparge ca o bubă plină cu puroi.

* * *

...Dar dl Iuliu Maniu va veni cu cataplasma expozeului, și toate se vor liniști. Cu gesturi de fachir indian va deschide perspective înfloritoare, va scoate porumbei de sub manșetă și va oferi iluzia optică a triumfului asigurat. Foarte bine. Noi tot ne mirăm însă, cum se poate ajunge la un atât de miraculos rezultat cu cea mai searbedă oratorie de bălci? Nu vede nimeni că e la mijloc o prostească înșelătorie? Nu se găsește nici unul, dintre atâția păcăliți cu premeditare, care să limpezească odată cu tăișul realității această caraghioasă ședință de scamatorie, demascând șarlatania și vindecând pe naivi?

Răspunsul să-l dea alții. Deocamdată, se deschide ședința. Deci, domnilor, dați-vă puțin mai la o parte că sosește expozeul...

ALEXANDRU HODOȘ

Teroarea roșie

— Marx-Engels și Lenin-Zinoviev —

Suprema expresie a stăpânirii bolșevice este și rămâne teroarea. Continuă în Federația republicilor sovietice până astăzi cu aceeași neîndurare, cu care a fost începută. Ziarele sovietice anunță uciderea și execuțiile cu liniștea cu care anunță marile trusturi sau fantasmagoricele planuri de mașinizare, de electrificare, de transformare a vieții de ciumă în raiu neînchipuit. Și aceasta nu uimește pe nimeni. Proletariatul și țărănimea rusă află din explicarea oficială, că teroarea a fost ordonată de Marx și Engels. N'a existat nici o întreprindere, cât de sângeroasă și cât de irealizabilă, pe care comuniștii din Internaționala a III-a să nu o explice prin citate din Marx sau din Engels. Și această minciună constituie partea a doua a crimei — căci revoluția bolșevică, dacă ar fi putut fi scuzată printr'o deosebită stare sufletească, proprie poporului subjugat, în nici un caz nu poate fi justificată printr'o învățătură, care ar fi fost formulată de întemeietorii socialismului științific: Marx și Engels.

Vorbind despre teroriștii vremilor Revoluției franceze, Engels scrie lui Marx:

„Sub stăpânirea spaimii, înțelegem stăpânirea oamenilor cari însuflă spaimă. Dimpotrivă: aceasta e stăpânirea oamenilor, cari sunt ei înșiși înspăimântați. Teroarea a însemnat cruzimile inutile, făcute de oameni înfricoșați pentru propria lor liniște. Sunt încredințat că vina teroarei anului 1793 cade pe acei poltroni, cari s'au dat drept patrioți-burgezi, mahalagii mărunți, și pe lepădăturile care făceau gheșefturi în jurul teroarei“.

Mai mult dispreț față de teroriști decât acest dispreț al învățătorului nici nu se poate concepe. Teroriști în revoluție sunt prin urmare poltronii și lepădăturile. În zadar Lenin a înfierat pe șefii Internaționala a II-a, când aceștia au protestat împotriva ororilor ce le făceau „marxiștii“ moscoviți în virtutea doctrinei lui Engels și lui Marx.

Cuvintele lui Engels rămân ca un imperativ categoric pentru proletariatul care începe lupta pentru socialism împotriva clasei exploatare. În cartea sa: „Situația muncitorilor în Anglia“ Engels scrie:

„Comunismul în principiul său stă deasupra desbinării dintre

burghezie și proletariat. Comunismul tinde să înlăture anume această desbinare. De aceea comunismul recunoaște — până când desbinarea există — înrăutățirea proletariatului împotriva asupritorilor săi ca un puternic imbold a mișcării clasei muncitorești ce acum începe, *însă el, comunismul se ridică deasupra acestei înrăutățiri, fiindcă el e o operă a omenirii, și nu numai a muncitorilor. Afară de aceasta, nici unui comunist nu i-ar fi venit în cap să manifeste răzbunare față de unități separate, sau în general să cugete că burghezul ar putea în noul mediu să se poarte altfel decât el însuș*“. Mai departe, din aceeaș carte :

„De aceea, cu cât mai mult lucrătorii se vor pătrunde de ideile socialiste, cu atât înrăutățirea lor actuală, — care rămânând tot atât de încordată ca acum nu va duce la nimic bun, — va fi de prisos, și deci cu atât mai mult pașii împotriva burgheziei își vor pierde caracterul de sălbătăcie și cruzime. Dacă în general s'ar fi putut ca întreg proletariatul să devină comunist, până când nu a izbucnit lupta, lupta ar fi trecut foarte pașnic“.

Iar Marx vorbind despre Comuna din Paris, leagănul dictaturii proletariatului, scrie :

„*Dela 18 Mart până la intrarea în Paris a armatelor din Versailles, revoluția proletară a rămas nepătată de violențele, cu care sunt pline revoluțiile și mai ales contrarevoluțiile claselor de sus*“. Atât Marx cât și Engels au fost plini de umanitate și de idealism. Înrăutățirea proletariatului în lupta lui împotriva exploatatorilor nu va aduce nimica bun, teroarea naște cruzimi inutile, iar organizarea societății noi trebuie să se înfăptuiască cu alte măsuri: cu exproprierea cinstită a mijloacelor de producție din mâinile exploatatorilor pentru folosul societății socialiste și cu înfăptuirea democrației proletare.

În tot ce a scris, Engels n'a admis măcar în treacăt gândul că răzbunarea și uciderea sunt folositoare sau necesare; pentru el comunismul e ceva sublim, care stă deasupra desbinărilor de clasă, el e o operă a umanității întregi.

Poți să nu admiți comunismul, fiindcă societatea se dezvoltă pe alte principii de cât cele comuniste, și societatea viitoare va avea o altă înfățișare decât cea comunistă, cunoașterea însă a învățaturii lui Engels și a lui Marx înmoaie pe om, îl înobilează, îl scapă de cruzime și de sălbătăcie. De aceea Engels spune că dacă tot proletarul ar fi pătruns de duhul acestei învățături, lupta lui cu burghezia, adică revoluția socială, va trece foarte pașnică. Engels se cutremură și se înspăimântă gândindu-se numai, că neînțelegerile seculare între proletariat și burghezie ar putea împinge pe proletariat la răfuei sângeroase.

Iar Marx, cu un sentiment de mândrie, declară că Comuna Parisului în 1871 nu s'a pătat cu violențe și sânge. În tot ce a scris Marx nu se găsește nici un singur loc unde să se vadă pofta de sânge, îndreptățirea vărsării lui. Chiar în „Manifestul Comunist“ scris în tinerețe, scris cu mult înainte de revoluția socială dela 1871, unde avântul lui antiburghez amintește discursurile patetice și nobile ale fermecătorilor girondini dela 1789 — Vergniaud, Brissot, Barbaroux,

— și care face din această serie mai mult un poem socialist de cât un program de luptă, nu se găsește nici un îndemn la cruzime și la vărsare de sânge. Și pentru Marx și pentru Engels sunt evidente absurditatea, inutilitatea, spaima și pericolul teroarei. Pentru ei era clar că dacă proletariatul va ucide, el va ucide tot ceea ce e în el mai bun și frumos. Căci nu poți fi în același timp călău și apostol al liberării omenirii.

Ce au făcut Lenin, Troțki, Zinoviev? Mai întâiu n'au spus nici odată proletariatului rus că învățătorii socialismului, admitând preschimbarea societății burgheze, admitând democrația politică, nu însă dictatura sângeroasă a proletariatului, admitând exproprierea mijloacelor de producție, admitând comunismul, au respins cu indignare teroarea-și uciderea. Nici Lenin, nici Troțki, nici Zinoviev n'au lămurit proletariatul rus, că fondatorii socialismului au înfierat cu vîinte arzătoare — poltroni și lăpădături — pe acei cari în timpul revoluției sociale vor vărsa sistematic și doctrinar și în timp îndelungat sânge omenesc. Din contra:

Comuniștii ruși, indiferent ruși sau ovrei din Rusia, au pregătit un sistem special și înfiorător al teroarei, l-au pregătit în subsolul emigrației, cu găfăială și cu o drăcească sete de răzbunare. Lenin a declarat întotdeauna, când încă nu visa să vadă revoluția, că proletariatul rus se va răfui cu vrăjmașii săi de clasă, ca odinioară jacobinii cu aristocrația francezi.

În 1917, în luna Maiu, în timpul congresului deputaților țărăniști la Petrograd, unde Lenin a declarat că partidul bolșevic renunță la naționalizarea pământului, făcând acest compromis ca să-și câștige simpatia țărănimii, a mărturisit că, ajungând la putere, va spânzura câteva sute de speculanți ca să înceteze specula. O vorbă de cafenea, care nu se erijează în sistem când viscolește revoluția. Un program de prisos, fiindcă noi știm că nici odată în timpul revoluției franceze n'a înflorit mai mult specula decât atunci când lucra mai cu multă sânguință ghilotina. Iar la sfârșitul lui Noemvrie 1917, o lună după înșfacarea puterii, Troțki, în cercul „Modern“, cu o insinuație de drac a început să vorbească de „mașina, care desparte capul omului de trunchiu“. Era o amintire aruncată într'o atmosferă clocotitoare de patimi politice. În zadar protesta marele și curatul marxist G. Plehanov, necruțat nici el de tragice violențe. În zadar protesta cel mai cinstit om al Rusiei, Vladimir Corolenco, veșnicul pușcăriaș pentru dreptatea celor asupriți; în zadar protesta „socialistul maximalist“ Maxim Gorki pe paginile ziarului său „Viața nouă“.

Bolșevicii repetau: „O să vă bem acum sângele!“

A fost măcelărit de viu generalul Duhonin, și generalismul bolșevic Crâlenco a plâns văzând această scenă. Mai târziu, în calitate de procuror al statului în Tribunalul revoluționar, el cerea cu indignare executarea aceluia cari au făcut aceasta crimă. Crima însă era ordonată de sus. Într'o noapte, au fost uciși oamenii de bine, cunoscuții filantropi Șingariov și Cocoșchin. Tot într'o noapte au fost măcelăriți în Lavra Alexandro-Nevscaia frații Gonglaz, din porunca lui

Lenin. În fiecare zi agenții puterii sovietice ucideau fără pedeapsă pe arestații politici sub motiv că au încercat să fugă... La 6 Ianuarie 1918, au fost împușcați cu mitralierele lucrătorii neînarmați cari se îndreptaseră să salute în palatul Tavria, Statele Constituante. Noul guvern al comuniștilor internaționaliști ucidea pe toți: pe bolnavi, pe nedumeriții studenți, pe lucrătorii neînarmați cari cereau pace și pâine. Iar în Iunie 1918, în ședința Comitetului executiv panrus al partidului comunist, Lenin se plângea că:

„Puterea noastră nu e de oțel, ci de marmeladă!“ I-se părea moale și cerea aplicarea fierului.

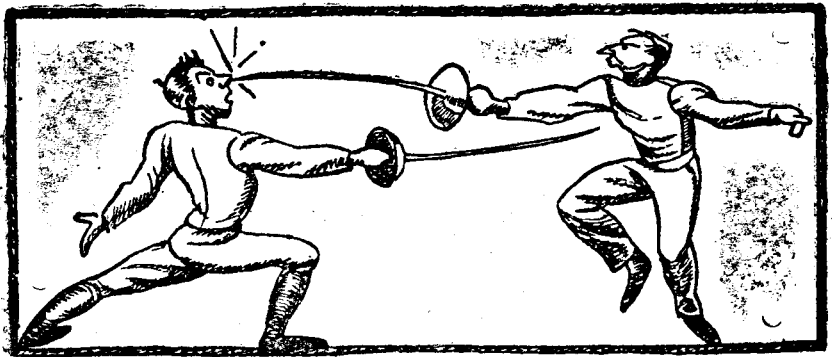
Imediat, guvernul înființă înspăimântătoarea Ceka — în fiecare oraș, în fiecare sat. Și începu turbarea uciderii. Prilejul fu binevenit: asasinarea cekistului Urișchi, un ovreu fără însemnătate în partid, și atentatul asupra lui Lenin în Moscova, de către curagioasa fată Dora Caplan. Trebuia să fi fost atunci în vreun oraș din Rusia ca să vedeți ce au făcut călăii „marxiști.“ Nu era o răfuială, nu era o răzbunare, ci un triumf al nebuniei de sânge, a unei găfâitoare sete de moarte. Toată Rusia se transformase într'un abatoriu. Ofițeri, preoți, episcopi, muncitori, femei, burghezi, socialiști, anarhiști, oameni absolut nevinovați erau îndesați în garajuri de automobile și măcelăriți cu o cruzime căreia nu i se poate găsi cuvânt, nici asemănare. Ziarele sovietice au numărat peste zece mii de uciși. Acelaș lucru se repetă când în Germania junckerii uciseră pe Karl Libknecht și Roza Luxemburg. Pentru această crimă a ofițerilor germani răspundeau în Rusia — femeile și bărbații!

Guvernul sovietic, fără să fi pretins vreo demnitate, și fără să se fi găsit om care să i-o atribuie, a decăzut prin teroarea sa până la cel mai simplu caz de zoologie patologică. Încă mai mult, în toamna anului 1918 pe paginile „Izvestia comisiei extraordinare pentru lupta cu contrarevoluția“ se discuta, deschis, chestiunea... De atâtea ori Zinoviev-Apfelbaum a strigat în auzul întregii Rusiei, cu vocea lui pițigăiată și isterică: „Pentru fiecare cap al nostru — o mie de capete de burghezi!“ Ce teribilă și absurdă vreme: Valoarea revoluției sociale se exprimă ca o obsesie de scârbă prin capul, cel mai respingător cap ce l-a creiat vre-odată întâmplarea, a tovarășului Zinoviev!

Asta este faza ultimă a revoluției sociale, întreprinsă de un om care moare de paralizie generală, de Bronștein, de Apfelbaum, de atâți sobelsoni și tabelsoni, de amărâțul nepot al prințesei Narășchina, tovarășul Cicerin și de polonezul Felix Dzerdjinschi, care a priceput din revoluția socială alui Marx exact atâta cât pricepe asinii logaritmele.

Pretutindeni în Europa și în America, intelectualitatea rusă, precum și reprezentanții autentici ai proletariatului și ai țărănimii ruse își fac o datorie de conștiință să explice că: nici proletariatul rus, nici țărănimea, nici ovreimea, nici socialiștii, nici anarhiștii, nici social-revoluționarii n'au nici un pic de vină în această strașnică și zguduitoare teroare roșie, care cade exclusiv pe seama unor oameni cari au mănjit veacul în sânge și au degradat pe om în numele unei transformări sociale, inutile și absurde.

G. M. IVANOV

GAZETA RIMATĂ

Mutarea Capitalei

*Ziarele au deschis o anchetă
în favoarea mutării Capitalei.*

*Nu-i de mirare, dacă poporul revoltat
Și chinuit de-aceste călduri caniculare
S'a hotărât, — și știrea, vedeți, a transpirat, —
Să mute Bucureștii la munte ori la mare.*

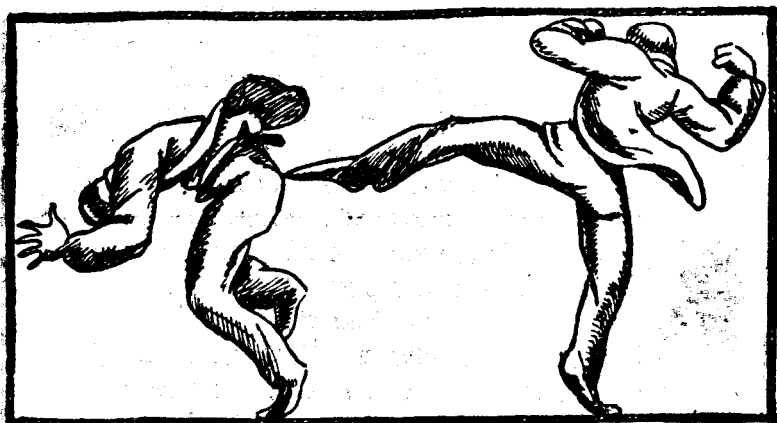
*Trăim în Capitală, de-o lună, ca 'ntr'un iad,
Prăjindu-ne, ca fleica pe jar, în plină vară;
Săgețile solare, pe noi, aprinse cad
C'o stăruință crudă și perpendiculară;
Asfaltul ne sculptează protestul pe pavaj,
Dar cerbicia noastră ca gulerul se 'moaie;
N'avem nici consolarea modestului miraj
Răsfrânt ca 'n altă zare în picurul de ploaie;
Purtăm arșița zilei pe umeri ca un jug,
Cu muștele și praful ne împărțim menajul; —
Și astfel, fiecare, ca un banal transjug,
Visăm în altă parte să ne cărăm bagajul...*

Proiecte sunt destule, și fiecare-ar vrea
 O altă Capitală înscrisă 'n Constituție;
 Problema, recunoașteți, e 'ngrozitor de grea,
 Și nu-i puțină treabă să-i nimeriți soluție.
 Ar așeza-o unii, Veneție, pe lac,
 Plutind printre lagune să ne 'ndulcim căldura,
 Ar transporta-o Csicso, sub Mureș, la Chelmac,
 Și-ar duce-o Brănișteanu acasă 'n Sadagura!
 Cinstind cum se cuvine pământul său natal,
 Boilă ar alege, firește, Bădăcinii,
 Că-i mai ferit de vânturi, și-i centru cultural,
 Și-s oameni cum se cade pe-acolo, toți vecinii...
 Voivodul Vaida, sincer, ar vrea Olpretul-mic,
 Și Braniște: Sibiul, pe unde-a fost ministru,
 Iar Moscovici (Ilie) ca orice bolșevic,
 Ne-ar îmbrânci, grămadă, cu toții, peste Nistru!

Ghiulucă numai, singur, gândind de patru ani,
 Schimbându-și preferința cum le a schimbat pe toate,
 Având deviză: „Astăzi aici, mâine 'n Focșani“,
 Ar pune Capitala, în pertractări, pe roate..

GEANABET ȘANTICLER zis și PERTRACTIRUL
 fost flautist la Ildiz-Kiosk

INSEMNAȚI

Alte moravuri. — Gazetele au publicat, cu titlu de curiozitate, știrea despre reîntrarea dlui Alexandru Millerand în baroul din Paris. Undeva, într'o coloană mai dânsnică, am văzut reprodușă și silueta masivă a fostului președinte, înfășurată în roba de avocat. Descinzând în arenă, mai rășboinic decât oricând și părăsind cea mai înaltă magistratură a Franței pentru a se arunca din nou în valurile politice militante, purtând pe umerii săi voinici prestigiul demnităților cu cari fuse învrednicit, dl. Alexandru Millerand își reia obișnuita profesiune, dând existenței sale și o altă semnificare decât aceea a unui pensionar al gloriei.

Reîntoarcerea aceasta e caracteristică pentru moravurile vieții publice din Franța. Dl. George Clemenceau, altă dată, a trecut la prezidenția Consiliului, în cele mai critice momente ale rășboiului, părăsind (poate chiar cu regret) biroul directorial dela ziarul pe care-l împodobeia zilnic cu

câte-un articol. Și nu s'a reîntors să conducă mai departe *L'Homme Libre*, numai pentru că cei peste optzeci de ani ai săi nu-i mai îngăduiau sforțări atât de mari; s'a mulțumit cu indeletnicirea de conferențiar peste Ocean. Iar d. Raymond Poincaré, în scurtul răgaz pe care l-a avut după retragerea sa dela Elizeu, s'a simțit onorat să ia asupra sa sarcina de cronicar regulat al evenimentelor externe la vechea *Revue des Deux-Mondes*. Acum dl. Alexandru Millerand...

Acestea se petrec, se înțelege, în Franța. Guvernarea nu pare să fie acolo o plăcintă căzută din cer pentru foarte nesătule guri, ci o însărcinare de răspundere, din care nimeni nu-și creiază o sursă de îmbelșugată existență. Binefacerile societăților constituite, noi nu le cunoaștem încă. Fără să vrem a ne bārfi țara, trebuie să recunoaștem cât de mult s'a sporit în vremea din urmă, în România, speța profesionistului politic. Treceți în revistă fruntașii partidelor dela noi

și veți rămănea uimiți de belșugul bărbaților de stat fără nici o altă ocupație. Mai moțat decât președintele Franței, dl. Iuliu Maniu, de pildă, după ce nu s'a mai putut intitula decât fost președinte al Consiliului dirigent, n'a consimțit să-și reia ocupațiile dumisale advocațiale pe lângă Consistorul din Blaj. Până și dl. Ion Mihalache, care nu mai putea păstra prea modestul post de învățător la Topoloveni, această se înțelege, n'a ezitat să-și părăsească toate celelalte rosturi ale sale, vânzându-și via din Muscel. Căpetenia țărănistă nu mai e astăzi nici învățător, nici agricultor. E deputat. Nădăjduim că va fi mereu. Va avea din ce să trăiască. Dar alții, în alte părți, nu se mulțumesc cu atât.

Odinioară, consuliile romani, părăsind cărma afacerilor publice, se 'napoiau la coarnea plugului. Cultul muncii productive stătea mai sus de onorurile efemere. Astăzi, dlul Alexandru Vaida, fost președinte al Consiliului vreme de trei luni, îi e rușine că a funcționat cândva ca medic al băilor din Karlsbad, unde a alinat, spre mulțumirea suferinzilor, atâtea boli de stomac. Intru cât ar suferi însă destinele României, dacă impetuosul latifundiar dela Olpret ar practica, lângă isvorul Sprudel, doftoricescul meșteșug?

Căci, politica nu e o meserie rentabilă, ci o anevoioasă datorie cetățenească.

Invinuiri reciproce. — În plin sezoa de vară, după ce Parlamentul și-a suspendat ședințele de box iar asasinii lui George Cair au fost prinși de poliție, gazetele noastre din Capitală, chinuite de seceta subiectelor, au pornit o nouă goană, în căutarea unor alți vinovați. Democrația română a primit zilele trecute o lovitură aproape mortală. Aceasta, cel puțin, e părerea agenției de publicitate „Schulder &

Berger". Tot așa crede consiliul de administrație al fabricii „Renner". De comun acord sunt și procuriștii băncii „Blank". Accidentul a ajuns să fie cunoscut astăzi de toată lumea. Iată-l. După ce a fost sărbătorită cu nespusă însuflețire în boschetele grădinei „Suzana", fuziunea, celebra fuziune, s'a văzut zădărnicită pentru totdeauna. E o mare nenorocire, ale cărei răspunderi urmează să fie stabilite de-aici înainte, cu latentă grije și cu un emoționant excedent de patimă.

Toți au plecat, deci, pe urmele criminalului. Foile partidului național arată cu degetul spre d. C. Stere. Țărăniștii, la rândul lor, au osândit pe dl Iuliu Maniu, pus subț acuzarea că a intrins cu premeditare coarda pertractărilor, până s'a rupt. Invinuirile curg cu duimul și de-o parte și de alta, lăsând impresia că nu se vor lămurii niciodată. Acuzările de nesinceritate se încrucișează pe de-asupra capetelor. Micile frecări personale țâșnesc la suprafață, la tot pasul, și fiecare dintre cele două tabere pertractante se jură că fuziunea n'a reușit din pricina „vis-à-vis"-ului.

La drept vorbind, procesul acesta nu e deloc interesant prin el însuș. Stabilirea responsabilităților, de data aceasta, se înfățișază numai ca o răfuială a desamăgiților. Nu se știe încă bine, care a fost cel păcălit. Publicul dela noi și-a dat seama însă, din primul moment, cum stau lucrurile. Noua tovărășie ar fi fost, așa cum s'a scris în coloanele acestei reviste: o compoziție hibridă. Absurdă politicește, deoarece încercase să contopească tendințe separate; imposibilă suflet este, deoarece lega laolaltă oameni răsăriți din lumi deosebite. Un singur chiag problematic se oferea să strângă laolaltă pitorescul mozaic. Pofta de putere. A fost deajuns deci să fâlfâie o clipă pe deasupra comitetului de o sută din

Cluj bănuiala că fuziunea nu reprezintă nicio garanție în această privință, și târguiețile au căzut în baltă. Se poate mira cineva, acum că nici bunăvoința dlui dr. Lupuși nici stăruința dlui Vasile Goldiș n'au putut să determine caldă îmbrățișare dintre dnii Mihail Cantacuzino și Pantelimon Halippa?

Invinuirile reciproce sunt, cu alte cuvinte, inutile. Un evident monstru politic nu s'a putut naște. Pentru ce atâta jale?

Nu știa! — Dl Matei Cantacuzino, rămânând cel mai elegant cavalier răătăcitor al politicei românești, a trimis deunăzi din mijlocul trandafirilor săi de pe ulița Păcurari o fulgerătoare anatemă împotriva dlui C. Stere. (Să nu se uite, că trandafirii au și spini...) Solitarul profesor dela Iași săvârșește astfel al treisprezecelea act de indisciplină din agitata și complicata dumisale evoluție publică. Proaspăt înscris în partidul țărănesc, la sânul căruia abia și-a terminat tradiționala lună de miere, părăsește acum corabia în căutarea unor noi tovărășii amăgitoare. *Panta rei...*

Ieșirea violentă a dlui Matei Cantacuzino a stârnit însă și unele nedumeriri. Sunt oameni cărcotași și răi cari au obiceiul să pună tot felul de întrebări indiscrete. Aceștia au și început să se mire, cum se face că dl Matei Cantacuzino, trăind în acelaș oraș și fiind profesor la aceeaș Facultate cu dl C. Stere, nu aflase că unul din șefii partidului țărănesc, în care intrase cu atâta însuflețire necontrolată, era tocmai omul pe care-l iвніuiește acum că și-a trădat țara? Explicația, cu toate acestea, e din cele mai simple. Ceea ce nu constituia o piedică pentru capriciosul estet, căud a fost vorba să între subț ordinele dlui Ion Mihalache, s'a transformat dintr'o dată într'un admirabil pretext, când e vorba să iasă de-acolo.

Să nu vă surprindă, prin urmare, dacă dl Matei Cantacuzino va trece ca mâine în partidul național, și mai ales, să nu faceți ochii mari când își va da demisia din comitetul de o sută, constatând spre marea sa surprindere, că e prezidat de dl Iuliu Maniu...

Ieftinirea trailului. — Pentru că numărul - indice al statisticelor arată o scumpire de 40—60 la sută asupra tuturor produselor de prima necesitate, și aceasta numai în decurs de un an, guvernul s'a gândit să vină în ajutorul populației nevoiașe sporind tariful pe căile ferate cu 25 la sută. Efectul acestei dispoziții generoase nu va întârzia să se arate. Mărfurile își vor mai sălta încă odată prețul, cel puțin cu procentul pe care-l reprezintă acest adaos; afară numai dacă d. Vintilă Brătianu nu se așteaptă la un gest filantropic din partea bunilor noștri negustori, cari, profitând de acest prilej, vor dovedi patriotismul lor suportând singuri simțitoarea urcare a cheltuielilor de transport. Valul de ieftinire, anunțat cu atâta încredere de actualul ministru al Finanțelor nu va întârzia deci să inee în apele lui pe toți cetățenii acestei fericite țări.

Suntem nevoiți să recunoaștem, că în al treilea an al cărmuirii partidului liberal, politica sa economică se încununează cu un eșec dureros și total. Ni s'a făgăduit întărirea leului pe piața internațională, și când colo el n'a atins niciodată în dureroasa lui carieră un curs atât de coborât. Ni s'a anunțat o augmentare a puterii de achiziție în interior a banului și când colo condițiunile de existență a cetățenilor cu câștiguri fixe n'au fost niciodată mai mizerabile. Statal însuși, așezat în fața realității, încearcă să și rotunjească veniturile contribuind indirect la deprecierea valutei. Cu toate acestea, nimenea nu-și recunoaște o vină în la-

gărul guvernamental. Gazetele oficioase se sjală pe mâini, aruncând toată vina asupra ofensivei îndreptate dela Viena și Zürich împotriva monetei românești. E cași cum ni s'ar explica o înfrângere pe câmpul de luptă, cu această simplă scuză: — „Ce era să facem? dacă am fost atacați“! Nimeni nu contestă că sunt speculatori în afară de graniță, care urmăresc ruina noastră. Aceasta nu însemnează, însă, că nu trebuie să schimbăm sistemul de apărare, atunci când el s'a dovedit nefolositor.

Răposatul șef al partidului liberal, Dimitrie Sturdza, repeta cât de des cunoscutul dicton: *Erare humanum est, perseverare diabolicum*. — Este tocmai cazul dlui Vintilă Brătianu. A greșit-o, căci om e și domnia-sa. Să nu mai persevereze însă, „că... ne ducem la dracului.

Altă traducere, mai politicoasă, a proverbului, nu vedem.

Examene. — *Adevărul* ne anunță, cu o bucurie pe care, se vede, nu și o poate reține, că dl I. Marcovici - Mureș (?) unul din nenumărații săi colaboratori și-a trecut cu succes examenul de licență la facultatea de Drept din București. E într'adevăr un eveniment mondial, și el nu putea să rămână neînregistrat, între ravagiile muștii columbace și crima nebunului Vasile Puiu dela mănăstirea Bogdana, care a aruncat cu sfeșnicul în capul unui călugăr pe când acesta îi făcea rugăciuni de vindecare. Cetitorii *Adevărului* se pot felicita, la rândul lor, că în redacția amintitului ziar nu sunt numai analfabeți. Așteptăm cu nerăbdare și telegrama epocală, prin care se va da de veste Europei, că dl Iacob Rozenhal a depus (tot cu succes, se înțelege) examenul de clasa a cincia secundară, cu care rămăsese

dator, încă din copilărie, liceului dela Buhuși. —

Să se isprăvească odată cu legenda, că gazetarii sunt inculți!

Blamul dlui Goga. — Intriganți nevoie mare, cum îi știe toată lumea, publiciștii neoromâni dela *Lupta* au pus la cale iarăș (după o lungă și prudentă pauză) un mic articolăș distructiv împotriva dlui Octavian Goga. Lovitura, într'adevăr, e impresionantă. Dl Albert Honigman, uzând cu lâcomie de nesperata sa situație de știutor de carte, a silabisit cu grije un număr din *Indreptarea*, de unde a dedus că ar exista o nepotrivire de opinii între oficiosul partidului poporului și directorul *Țării Noastre*. Pricina discordiei, — auzi dumneata! — ar fi, nici mai mult nici mai puțin, decât persoana dlui Iacob Rozenhal. Și uite cum. Zaharosul frate al pseudonimului Fagure a priceput așa, că *Indreptarea* a desaprobat atentatul săvârșit împotriva dlui Iacob Rozenhal, pe când, — vezi Doamne, — directorul *Țării Noastre* l-ar fi glorificat în paginile acestei reviste.

Sunt de spus, aici, numai două cuvinte. Mai întâi, nu e adevărat că dl. Octavian Goga ar fi făcut vreodată (până acum), apologia violenței. Cetitorii *Țării Noastre* sunt martori. Pe urmă, este și altceva. Remanierea ministerului lui Mussolini, în Italia, nu însemnează că a trecut cu desăvârșire vremea untului de recină.

Acest scurt aviz, credem, e suficient.

Conferința dela Praga. — Inspiraatorii-actuali ai politicei noastre externe, negăsind față de conferința dela Londra, unde se va discuta chestiunea despăgubirilor, o altă atitudine decât obstrucția, se consolează cu buna reușită a conferinței dela Praga. Un comunicat al ministerului Afacerilor străine își exprimă nădejdea că Mica An-

tantă va ieși astfel întărită, trecându-se peste unele „neînțelegeri regretabile“ cari au putut să se ivească la un moment. România e ferită, prin urmare, de orice izolare diplomatică.

Optimismul guvernanților noștri, n'a fost totdeauna de bun augur. Iată, de pildă, situația noastră financiară. Realitatea nu e tocmai atât de îmbucurătoare.

La Londra se va discuta, în lipsa noastră, importanta problemă a reparațiilor pe cari le datorează Germania. La Praga, dnii Nicici, Beneș și Duca vor căuta să se convingă unul pe cellalt, că Mica Antantă e o necesitate inexorabilă pentru menținerea păcii în Europa centrală. Obiectivul ni se pare însă imperfect. Alianța a trei state, înglobând o populație de 40 milioane locuitori, stă de straje pentru ca ordinea să nu fie tulburată de Ungaria, care reprezintă o țară de 8 milioane. Garanția, firește e evidentă. Dar interesele țărilor desfăcute din Austro-Ungaria de ieri nu se mărginesc aici. Mai mult decât atât, priemejdia cea mare, pentru fiecare în parte, e aiurea. Cehoslovacia e preocupată de vecinătatea Reichului. Jugoslavia are ochii ațintiți la Adriatica. România stă de pază la granița Nistrului. Pentru niciunii existența Micei Antante nu e o formulă care să acopere toate preocupările externe. Pentru noi, mai puțin decât pentru oricine. Avertismentele recente dela Belgrad sunt caracteristice. Echilibrul liniștei noastre e încă de căutat.

Iată pentru ce conferința dela Praga nu stârnește, în opinia publică românească, nici entuziasm, nici interes. Nu această curtenitoare întrevedere, ne poate da sentimentul de siguranță pe care-l căutam cu toții. Cronicarul obiectiv al vremii nu poate înregistra altfel recentul eveniment.

Un comitet de salvare. — La Sibiu, după îndelungate consfătuiri, un grup de intelectuali români s'a constituit în comitet de salvare, hotărând să scoată bustul lui Gheorghe Bariț din grădina „Asociației“ de după zăbrelele cari închideau, așezându-l în mica piață publică din acelaș colț al orașului.

După cinci ani de stăpânire românească, e o biruință a mândriei naționale, pe care se cade s'o înregistram. Bustul lui Gheorghe Bariț va sta, în sfârșit, acolo unde n'a fost primit să odihnească pe vremea Ungariei de-odinioară. Numai să se ție bine, comitetul!

Grabă... Ziarul *Patria* (care, se vede tot mai apare încă) se plânge într'un articol de fond, că țărăniștii au fost aceia cari „s'au grăbit“ să denunțe fuziunea.

Foarte bine.

Să ne ierte Dumnezeu, dar par'că nici partidul național nu s'a prea „grăbit“ s'o închee. Dovadă e scrisoarea cunoscută a dlui Iuliu Maniu care, fixase evenimentul istoric către sfârșitul anului 1925. Nu e pentru întâia oară când înțelepciunea populară rămâne de minciună. De data aceasta tocmai lipsa „grabei“ a stricat, cum s'ar zice, treaba.

Răsfoind revistele: Convorbiri literare. Numărul pe Iunie aduce două scrisori ale *Carmen Sylvei*, — adresate maestrului G. Enescu. Sunt scrisori cuprinzând prețioase observații ale unui suflet de artist — femeie asupra mișcării literare, culturale și artistice din România anului 1900. Dl G. Bogdan-Duică ne prezintă pe Sîmion Bărnuțiu ca pe un fost erou al unui curent european care a introdus idei moderne și care încă nu a murit, deși s'au împlinit 60 de ani dela moartea lui.

Redactor responsabil : ALEXANDRU HODOȘ